

Tamburrino) та професор Римського університету «La Sapienza» Марія Серена Веджетті (Maria Serena Veggetti).

Першим проєктом асоціації стало видання у 2009 році нового перекладу «Педагогічної поеми» А. Макаренка італійською мовою (l'Albatros, Рим), підготовлене групою студентів університету «La Sapienza» за ініціативою і під керівництвом професора Н. С. де Куміса. З того часу члени італійської асоціації регулярно беруть участь у міжнародних макаренківських конференціях в Україні і Росії, у 2016 році ними в місті Опідіо Лукано (регіон Базиліката, Італія) була проведена перша власна конференція, присвячена педагогіці А. Макаренка.

В останні роки великий резонанс в міжнародному макаренкознавстві отримали дві міжнародні макаренківські конференції, проведені на території Італії: «Наднаціональний контекст соціальної педагогіки А.С. Макаренка», присвячена 130-річчю з дня народження А. Макаренка (Università di tor Vergata, Рим, 2018) та «Перспективні соціокультурні практики неомакаренківської педагогіки» (Матера, 2019). Крім того один із членів правління асоціації, магістр педагогіки Франческо Тамбурріно започаткував в Опідіо Лукано цікаву форму популяризації макаренківської спадщини – «зустрічі-дискусії між філософією і педагогікою за двома різними освітніми моделями»: «Макаренко зустрічає Ніцше» (2018), «Макаренко зустрічає Канта» (2019).

Відзначаючи своє 30-річчя, Міжнародна макаренківська асоціація може пишатися тим, що свій інтерес до спадщини великого українця вона змогла пронести через всі політичні та ідеологічні мінливості нашого часу, дала можливість об'єктивно оцінити його внесок у гуманістичну скарбницю людства.

КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД І ФУНКЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Топузов О.М.
Київ, Україна*

Соціальне співробітництво в системі загальної середньої освіти – це система специфічних соціальних відносин, що добровільно й цілеспрямовано встановлюються між учасниками освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, іншими зацікавленими фізичними та юридичними особами, задля спільного визначення, обговорення, узгодження їхніх освітніх і соціальних потреб та інтересів, реалізації їх у спільних заходах (передбачених угодами сторін, планами, програмами, проєктами тощо).

Основи педагогіки співробітництва закладено в працях Г. Ващенко, О. Захаренка, В. Кременя, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, С. Шацького та інших.

Соціальне партнерство в системі освіти, закладах системи загальної середньої освіти розглядали Г. Воскобойнікова (валеологічні аспекти соціального партнерства освітніх і медичних закладів), П. Кухарчук (соціальне партнерство в процесі реформування системи освіти в Україні), С. Крилова (філософський, морально-етичний вимір соціального партнерства в освітньому процесі), Н. Лісова (соціальне партнерство як основа державно-громадського управління загальною середньою освітою), Н. Шевченко (конфліктний підхід, символічний інтеракціонізм і структурний функціоналізм як методологічні орієнтири соціального партнерства в освіті) та інші.

На нашу думку, соціальне співробітництво в системі загальної середньої освіти можна поділити на соціальне співробітництво в закладі системи загальної середньої освіти (передбачає проведення всіх заходів у межах школи, обмежене коло суб'єктів, головну роль серед яких відіграють, як правило, вчителі, учні та їхні батьки) й соціальне співробітництво поза межами закладу системи загальної середньої освіти (основні заходи відбуваються у партнерських організаціях (установах, підприємствах), а коло суб'єктів суттєво розширюється).

Створення наукової концепції педагогіки соціального співробітництва в системі загальної середньої освіти вимагає визначення й обґрунтування його рівнів, суб'єктів, організаційних форм, інваріантного компонентного складу (щодо виділених рівнів), найважливіших функцій, формулювання й оприлюднення відповідних теоретичних положень.

Соціальне співробітництво в системі загальної середньої освіти може здійснюватися за різними рівнями управління (або рівнями функціонування цієї системи), які доцільно розглядати як рівні зазначеного співробітництва, а саме: рівень учителя, закладу загальної середньої освіти, територіальної громади, області, державний рівень. Кожен із зазначених рівнів має особливості, що стосуються: кола учасників, завдань, засобів, форм організації, очікуваних результатів.

Для державного рівня властива участь центральних органів виконавчої влади, ухвалення й виконання довгострокових загальнодержавних і міжнародних проєктів співробітництва, пріоритетна увага до заходів інформаційно-просвітницького й профілактичного спрямування тощо.

Завдання обласного рівня соціального співробітництва в загальній середній освіті формуються відповідно до економічного, соціально-економічного й соціально-демографічного становища області (розвиток галузей і підприємств, стан діалогу з роботодавцями, демографічний стан тощо). У контексті реалізації цих завдань обласна влада може стимулювати громадське обговорення стратегії розвитку освіти в регіоні, посилення залучення педагогічних й учнівських колективів до вирішення соціальних проблем області, пошук позабюджетних шляхів фінансування ініціатив закладів загальної середньої освіти, раціональне професійне самовизначення й професійну підготовку випускників шкіл відповідно до потреб ринку праці тощо.

Рівень громадив соціальному співробітництві в загальній середній освіті створює широкий простір з одного боку для врахування й реалізації освітніх інтересів та потреб її мешканців, соціальної, соціально-педагогічної та інформаційно-просвітницької роботи з ними, а з іншого – для забезпечення розвитку закладів загальної середньої освіти, які працюють у територіальній громаді. Важливий напрямок соціального співробітництва школи на цьому рівні – це реалізація нею ролі культурного й соціального осередку (посильна соціальна, соціально-педагогічна й інформаційно-просвітницька робота в громаді, заходи культурно-мистецького та просвітницького спрямування для її мешканців тощо).

Рівень школи в соціальному співробітництві інтегрує й реалізує його практичні заходи, плани, програми, проекти, адже немає сенсу казати про соціальне співробітництво в системі загальної середньої освіти, якщо до нього не залучено хоча б один заклад загальної середньої освіти.

Рівень учителя передбачає безпосереднє спілкування учасників, обмін інформацією між ними, організацію та здійснення заходів соціального співробітництва в чотирикутнику вчитель (школа) – учень (батьки) – громада (роботодавці, органи місцевого самоврядування) – органи державної влади.

Вагому роль у ствердженні ідеалів соціального співробітництва в сфері освіти, творенні його теоретико-методичного забезпечення, впровадженні цих ідей в освітню практику відіграють Національна академія наук України й Національна академія педагогічних наук України, підпорядковані їм наукові установи та заклади освіти.

Органи місцевого самоврядування різного рівня мають певні переваги, пов'язані з наближеністю цих органів до територіальної громади, в якій розташовано школу, можливостями оперативного реагування на чинники, що зумовлюють необхідність соціального співробітництва в системі загальної середньої освіти, а саме: на стратегію розвитку місцевої громади, освітні потреби та інтереси, соціальні й культурні запити її представників, на потреби й проблеми школи, на стан місцевого ринку праці тощо.

Роботодавці (юридичні особи різної форми власності, їх власники, уповноважені власниками особи) у процесі соціального співробітництва можуть з одного боку оприлюднити, обговорити й реалізувати свої запити до освітньої підготовки випускників шкіл (відповідно до потреб виробництва), а з іншого боку – допомогти задля цього розвитку закладів загальної середньої освіти (інформаційно, фінансово, матеріально-технічно, кадрами тощо), сприяти здобуттю учнями профільної загальної середньої освіти за академічним і професійним спрямуваннями (наприклад, шляхом проведення їх ознайомлювальної, навчальної, навчально-виробничої практики тощо), спонсорувати участь школи у розв'язанні соціальних, соціально-педагогічних, інформаційно-освітніх, культурних завдань розвитку громади тощо.

Громадські організації можуть відігравати в процесі соціального співробітництва в системі загальної середньої освіти роль посередників між громадою, школою, органами державної влади й місцевого самоврядування,

забезпечувати посилену інформаційно-освітню (навчальні тренінги, семінари, круглі столи тощо), матеріально-технічну й кадрову (залучення необхідних фахівців на волонтерських засадах) допомогу, бути співorganizаторами й учасниками заходів (проектів) соціального співробітництва шкіл тощо.

Школа в цілому (заклад загальної середньої освіти як юридична особа) створює юридичну (угоди) та організаційну (проекти, програми, плани тощо) основу соціального співробітництва в системі загальної середньої освіти. Участь закладу в системі соціального співробітництва в загальній середній освіті стимулюватиме її до створення власної моделі й програми такого співробітництва, укладання необхідних угод із організаціями-партнерами.

На вчителів (педагогічний колектив школи, її адміністрацію) покладається завдання доцільного й цілеспрямованого інтегрування завдань, змісту (заходів) та засобів соціального співробітництва з відповідними складниками освітнього процесу, тобто здійснення взаємозбагачення освітнього процесу ресурсами соціального співробітництва й навпаки.

Сім'ї учнів(батьки та близькі родичі, опікуни та піклувальники) під час участі в заходах соціального співробітництва зможуть реалізувати себе і як здобувачі інформаційно-освітніх, соціальних, соціально-педагогічних, соціально-психологічних, культурно-дозвіллевих послуг, і брати участь у здійсненні заходів щодо їхнього надання. Важливим аспектом соціального співробітництва батьків (сімей) учнів є їхня участь у реалізації освітніх потреб та інтересів здобувачів освіти, оскільки вони як працівники певних установ (організацій) можуть володіти ресурсами, необхідними для надання учням інформаційно-просвітницьких, освітніх, профорієнтаційних та інших послуг.

Учні (здобувачі загальної середньої освіти) можуть залучатися до участі в соціальному співробітництві в межах освітньої (екскурсії, практика, профільна загальна середня освіта тощо), виховної (колективні творчі справи, виховні заходи тощо), соціально-педагогічної (соціальні проекти і програми закладу) роботи. Зазначимо, що залучення учнів повинно відбуватися лише за їхньої добровільної згоди, відповідно до вимог чинного законодавства, зокрема за неухильного дотримання техніки безпеки. Мають враховуватися їхні вікові, психологічні й освітні (індивідуальна освітня траєкторія) особливості.

Соціальне співробітництво в системі загальної середньої освіти виконуватиме низку функцій, а саме: мотиваційну, інформаційно-просвітницьку, соціально-правову (захисну), посередницьку, комунікативну, діагностувальну, проєктувальну, превентивну, освітньо-перетворювальну, навчальну, виховну, розвивальну, контрольну тощо. Суб'єкти, міра й форма реалізації зазначених функцій визначатимуться рівнем соціального співробітництва.

Перспективи подальших досліджень пов'язано з розробленням інструментарію та визначенням стану соціального співробітництва в системі загальної середньої освіти, а також створенням, експериментальною апробацією та впровадженням методики підготовки суб'єктів освітньої діяльності до здійснення зазначеного співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – С. 380.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14 грудня 2016 р.; Концепція // Офіційний вісник України. – 2017 р. – № 1. – С. 84 / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>
3. Цина А. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці в галузі освіти / А. Цина // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 9. – С. 310–315.

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЮ ОСВІТЯНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ

Саух П.Ю.
Київ, Україна

Головною характеристикою сучасної освіти є вичерпаність основної педагогічної парадигми. Стан нашої освіти можна назвати *кризою різноманітності*, яка пов'язана з відсутністю однозначного і зрозумілого способу включення освіти в сучасне суспільство, коли незрозумілою залишається сама місія і призначення педагога, оскільки не ясно, які продукти має створювати освіта. А наша спонтанна креативність ідей, безсистемність й неадекватність дій, спрямована на модернізацію вищої освіти (яку я називаю «негативною креативністю»), робить її «заручницею» західних технологій, веде до невдало «схрещеної» освіти. Наслідком цього стає імітована, удавана освіченість, що лежить за межами стратегії Болонського процесу і мало пов'язана з проблемою якості освіти.

Ситуація вимагає подолання однобічності класичного фундаменталізму і неklasичної фрагментарності в освіті. А це потребує нової, продуманої постнеklasичної методології освітрянської стратегії, яка передбачала б не лише радикальну організаційну перебудову навчального процесу вищої школи, переструктурування його змісту, а й переосмислення його стрижневих складових, і ґрунтувалася б на принципах складного, нелінійного мислення. Освіта – це складна синергетична система, де вища школа – це верхня частина айсбергу, сутність якої визначається його набагато потужнішою підводною частиною (від дошкільної освіти до середньої школи). До того ж, вона тісно пов'язана з сучасними тектонічними зрушеннями постнеklasичної науки та передбачає перехід від школи знань до школи розуміння, від патерналістської педагогіки до педагогіки співробітництва. Кінцевим продуктом цієї системи має стати не лише фахівець, який уміє швидко пристосовуватися до будь-яких